

Hva er et frukttre?

KVANNs Fruktaug

KVANN
Norwegian Seed Savers

www.kvann.no

KVANNs Fruktlaug.

Introduksjonskurs om frukttrær

- 1. Hva er KVANNs Fruktlaug og hva gjør vi?**
- 2. Samarbeid med Norsk genressurssenter og klonarkiv for frukt**
- 3. Kommunikasjon med medlemmene og allmennheten**
- 4. Presentasjon av laugets hjemmeside – informasjon du finner der**
- 5. Planer fremover til årsskiftet og våren, bl.a. podekurs**
- 6. Hva er et frukttre?**
- 7. Grunnstammer til eple og pære. De stammene vi bestiller**
- 8. Sorter vi bestiller podekvister til for neste år**

Fruktlaugets ledertroika:

Ole-Alexander Martinsen

Eirik Lillebøe Wiken

Kjell Hødnebø

Hva er KVANNs Fruktlaug og hva gjør vi?

- Fruktlauget er ett av KVANNs 40 laug. 522 medlemmer pr. des. 2022
- Frukt- og nøttetrær, eple, kirsebær, plommer, pærer, valnøtt og hassel.
- Formål: Ta vare på gamle norske fruktsorter og prøve ut i Norge
- Samarbeidspartnere: Norsk genressurssenter/NIBIO, norske genbanker for frukt, offentlige/private, museumshager og andre fruktreservater

Hjeltnes vgs. skule i Ulvik, Hardanger. Norges eldste hagebruksskule.

Klonarkiv for frukt, særlig epler

- Lauget skal være et levende forum for hobbydyrkere av frukt i Norge.
- Årshjul: viser når på året de faste aktivitetene foregår, f.eks. når man kan bestille podekvist og grunnstammer. En finner lenke til årshjulet under fanen Infokilder.
- Laugsledelsen deler på arbeid og innstas:
- Kommunikasjon med medlemmene, hjemmesiden, Facebook, mail og telefon, etc.
- Arrangerer kurs og samlinger, spesielt podekurs hvert år
- Kontakt med Norsk genressurssenter, fagmiljøene, myndigheter m.m.

Podekurs i Risør 2020

Samarbeid med Norsk genressurssenter og klonarkiv for frukt

Norsk genressurssenter er en del av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
NIBIOs ligger på Ås ved NMBU og har en rekke forsøks- og klonstasjoner/arkiv
Nøkkeltall fra Norsk genressurssenter 2019, NIBIO Rapport; 6 (107) 2020:

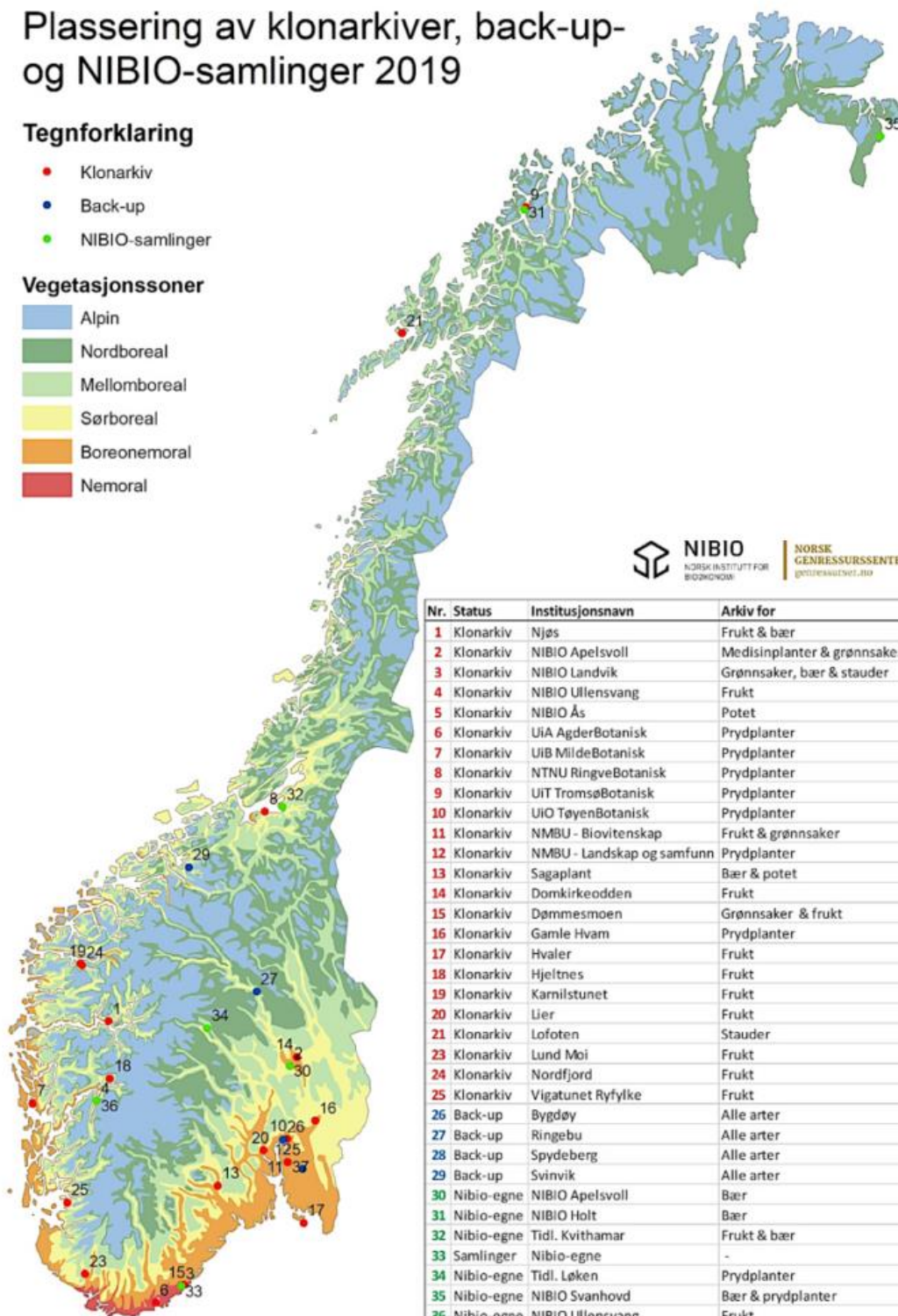
Plassering av klonarkiver, back-up- og NIBIO-samlinger 2019

Tegnforklaring

- Klonarkiv
- Back-up
- NIBIO-samlinger

Vegetasjonssoner

- Alpin
- Nordboreal
- Mellomboreal
- Sørboreal
- Boreonemoral
- Nemoral

- Klonarkiv: et sted som oppbevarer levende planter som kan oppformerer vegetativt. Hagen, Gården, laboratoriet eller lageret har en samarbeidsavtale med Norsk genressurssenter
- Klon: en levende plante som kan oppformerer til å bli en genetisk kopi av seg selv

Vi bruker:

Følgende steder er det klonarkiv for frukt i Norge:		Antall trær:
1. Njøs næringsutvikling på Leikanger i Sogn (Graminor)	x	247
2. NIBIO Ullensvang, Hardanger	x	181
3. Arboretet på Milde, Bergen		3
4. Botanisk hage på Tøyen, Oslo		12
5. NIBIO, NMBU, Ås		260
6. NMBU hagen, Ås		21
7. Sagaplant, Telemark	x	80
8. Domkirkeodden Hamar		25
9. Dømmesmoen Grimstad		46
10. Kystmuseet Hvaler		16
11. Hjeltnes kompetansesenter, Ulvik – Hardanger	x	106
12. Karnilstunet, Sandane, Gloppen i Sogn og Fj.		41
13. Lier bygdetun	x	91
14. Lund museum, Moi		62
15. Nordfjord museum, Sandane, Gloppen		32
16. Vigatunet, Hjelmeland i Ryfylke		83
17. Bygdøy kongsgård		31
18. Ringebu prestegård		9
19. Svinviks arboret, Møre		93
Totalt antall frukttrær i norske klonarkiv, 2019:		1439

Hjeltnes vgs. i Ulvik, Hardanger

Njøs frukt og bær samling, Leikanger i Sogn.

Fruktsamlinga på Lund bygdemuseum, Moi.

Det er viktig å bevare våre genetiske ressurser. Her er en oversikt over norske og europeiske eple sorter, ordnet etter deres genetiske familieforhold.

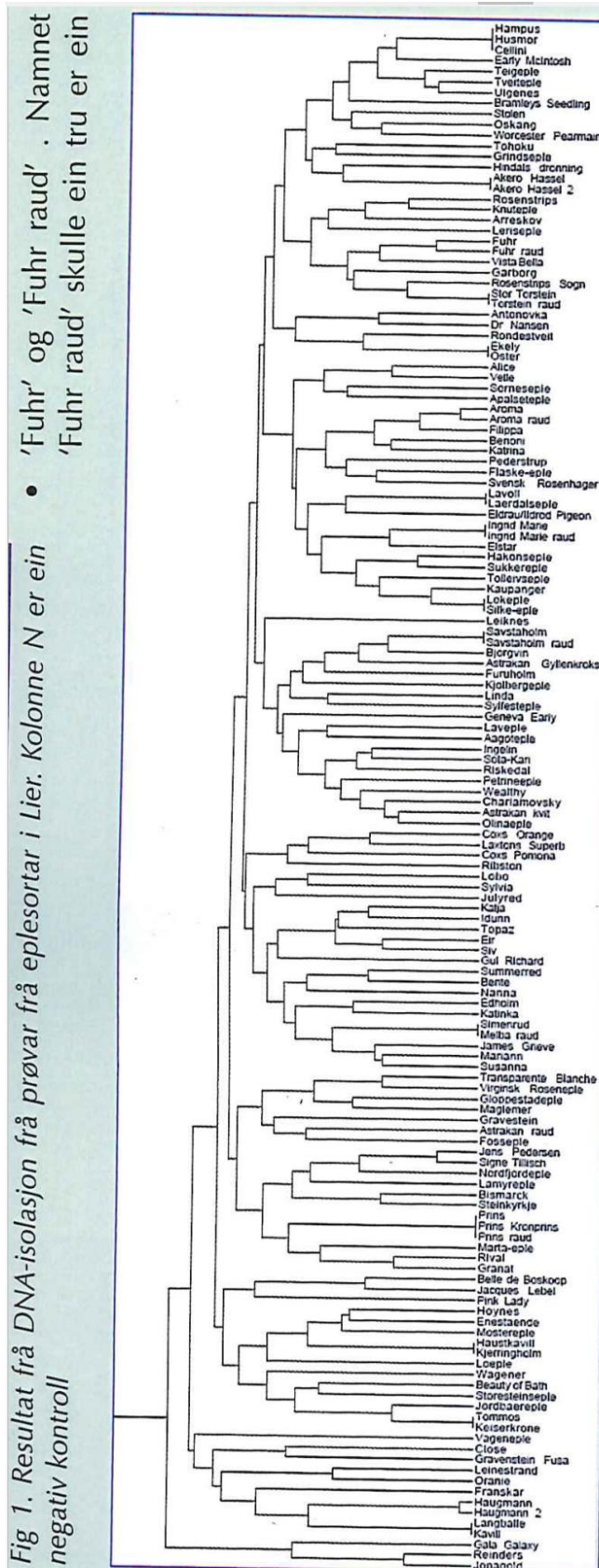
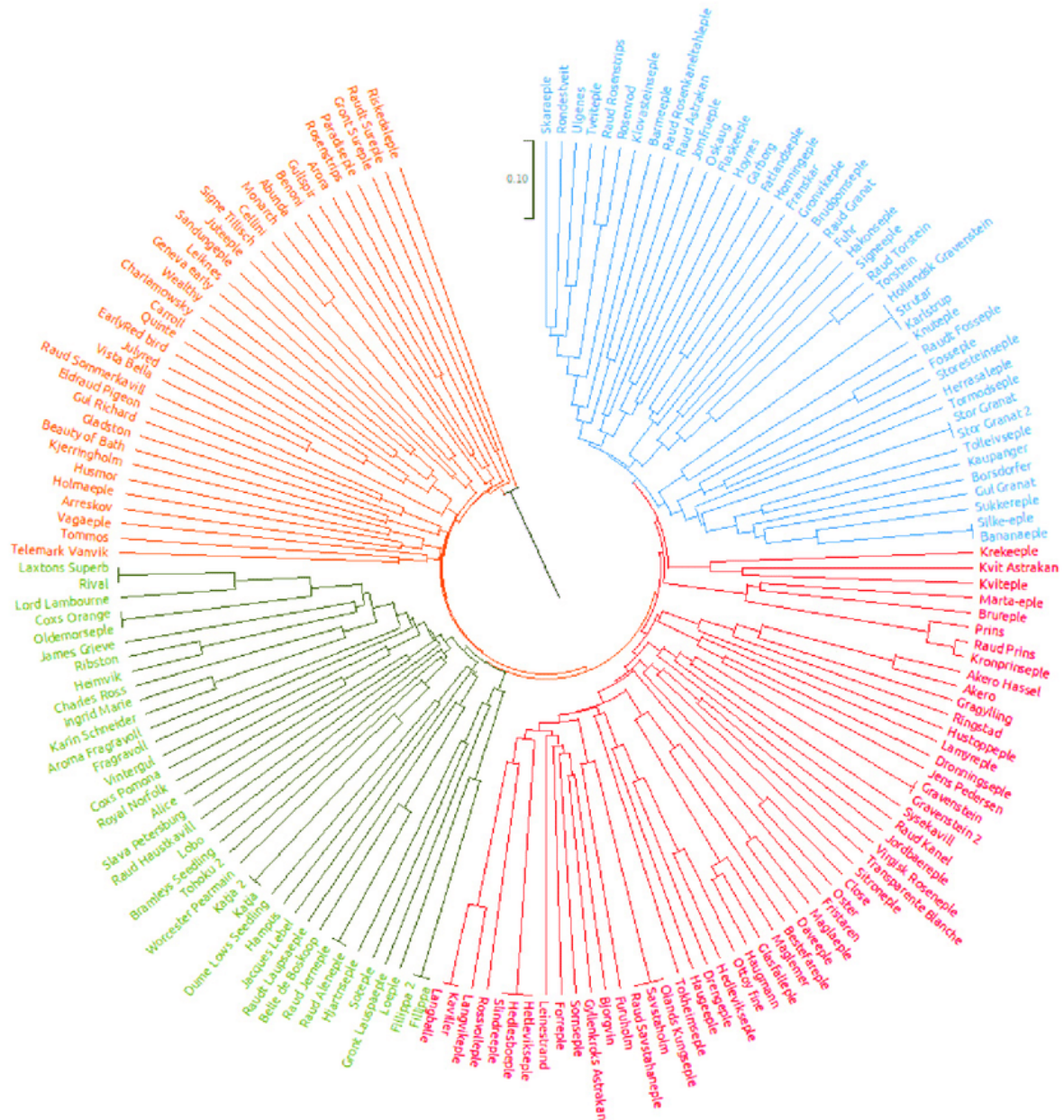

Fig. 2 Slektskapsanalyse av 141 eple sortar frå fire sortssamlingar i eple i Noreg (Lier, Ås, Njøs og Hjeltnes).

Fire hovedfamilier: Oransje og grønn t.v. har engelske og amerikanske aner. De to t.h. (blå og rød) er oppstått i Norge og noen få i Norden. Det er de norske sortene vi i Fruktauget ønsker å bidra til å bevare ved hjelp av poding til medlemmene våre.

[file:///C:/Users/Kjell/Downloads/Genetic Identity and Diversity of Apple Accessions.pdf](file:///C:/Users/Kjell/Downloads/Genetic%20Identity%20and%20Diversity%20of%20Apple%20Accessions.pdf)

Kommunikasjon med medlemmene og allmennheten

Våre viktigste kanaler for kommunikasjon er Fruktaugets Facebookside og hjemmesiden til KVANN. De har ulike funksjoner: FB brukes for å rekke ut til allmennheten og andre enn medlemmene og er åpen for alle å være med på. Der er nå over 750 medlemmer.

KVANNs fruktlaug

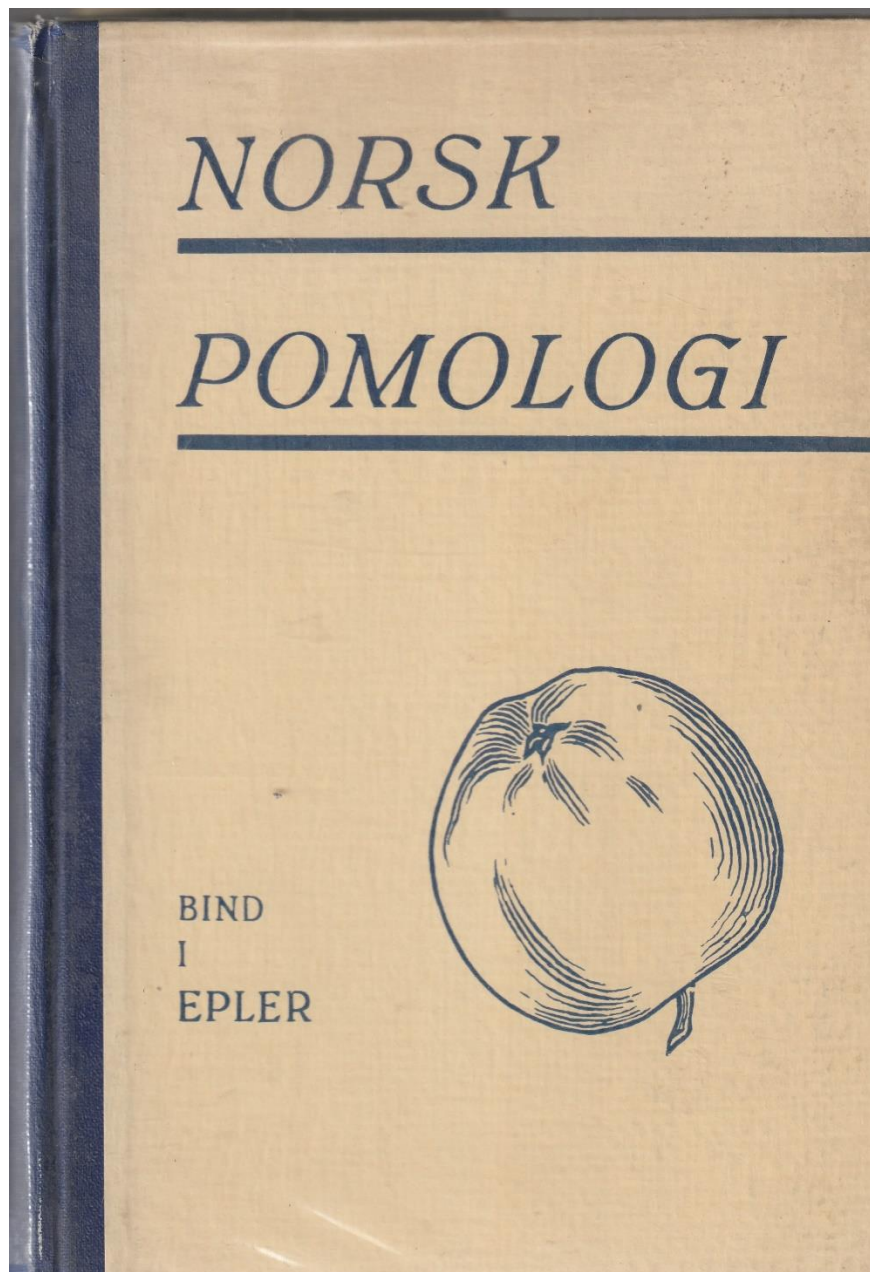

Hjemmesiden har en mer formell funksjon med informasjon om retningslinjer for lauget, bestilling av grunnstammer og podekvist, informasjon om fruktsamlinger i klonarkiv, og kurs. Vi vil gjerne invitere også andre KVANN-medlemmer med på våre aktiviteter.

Presentasjon av laugets hjemmeside – informasjon du finner der

<https://kvann.no/laug/frukt/>

Planer fremover til årsskiftet og våren, bl.a. podekurs

Bestilling av grunnstammer og podekvist.

Grunnstrammer:

Eple: Antonovka frøstamme (kraftigvoksende), MM106 (middels) M9 (Svak)

Pære: Pyris communis (sterktvoksende frøstamme)

De bestilles fra Jåstad planteskule og Folkvord. Bestillingene er lagt ut på hjemmesiden:

Bestilling av grunnstammer til poding av eple og pære

Fruktlaug har lagt ut årets bestilling av grunnstammer for poding av epler og pærer på hjemmesiden. Medlemmer av KVANN og Fruktlauget kan logge seg inn på nettsiden og åpne [KVANNs nettbutikk](#). **Frist for bestilling er 10 desember!**

Bestilling av podekvister

Legges ut etter dette møtet. Frist over jul

Podekurs arrangeres til våren.

Steder: Lier bygdetun, Trondheim, Stavanger, Vågå og muligens Agatunet, Hardanger.

Podekvistene kommer fra leverandør i bunter på 50

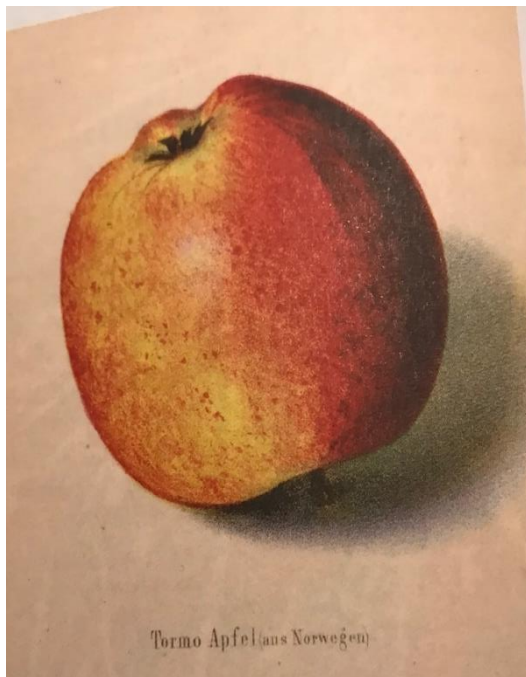
Så pakker vi dem om og sender ut til medlemmene i bunter på 5 med Posten alt etter hvor mye de har bestilt.

Porto på 200 kr dekker både Forsendelse fra leverandør og utsendelses fra oss

Hva er et frukttre?

Et moderne frukttre består av to sorter: grunnstamme og edelsort podet på den. De første trær var frøsådde og kun ett tre. De ble som oftest store og sure. De ble brukt til saft eller i matlaginga. Noen frøsådde trær ble søte eller syrlige og gode spise. Men de kunne ikke kopieres eller klones med frø. Frøene har en mor og en far, og en vet ikke hvilke gener som slår ut i deres felles frø. Man må gjøre en vegetativ formering for å få samme sort. Poding eller okulering eller på andre måter.

Tormodeplet (t.v.) er ett av de eldste kjente eplesortene i Norge. Sorten skal ha framkommet på gården Aga i Ullensvang omkring 1660. Den ble omtalt i Tyskland i 1860 med denne illustrasjonen. Sorten ble podet opp og spredt over hele Vestlandet. I dag fins to trær i klon-samlinga på Heltnes gartnerskole i Ulvik, der vi i KVANN kan bestille podekvist gjennom laugnet. Også Torstein er en gammel sort fra Hardanger. Den kan bestilles fra samme sted.

Kopulasjonspoding: to skrå snittflater i grunnstammen og podekvisten bindes sammen av strikk eller bark og tettes med podevoks.

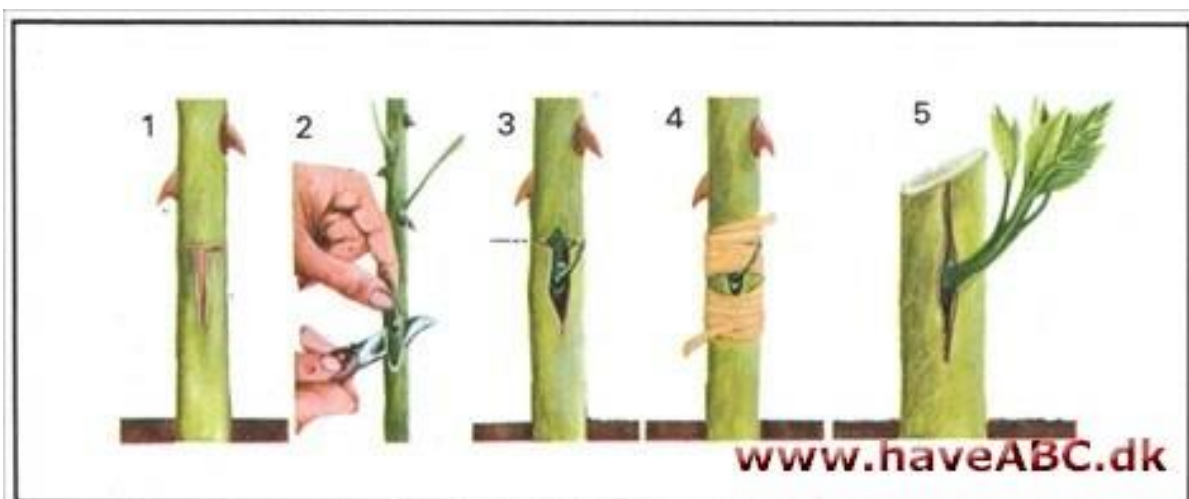

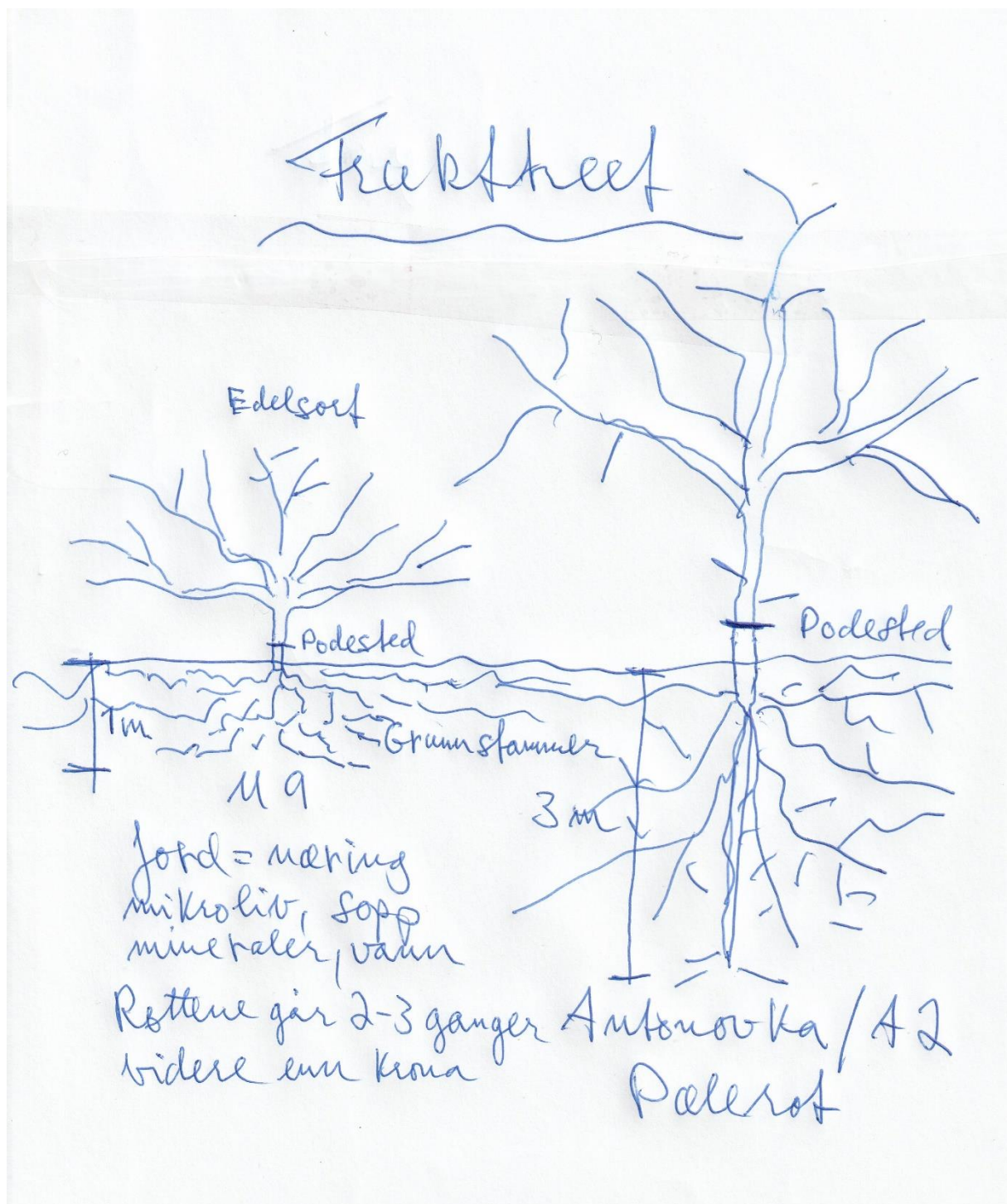
Her er grunnstamme og
podekvist bundet
sammen og tettet med
voks

Ferdig podet tre som er
plantet i potte.

Under: flispoding av skudd
i stamme

Skjematisk tegning av epletrær podet på ulike grunnstammer:
Svaktvoksende M9 og sterkvoksende Antonovka, som er en russisk
frøstamme. Røttene til frøstammer trenger mye lenger ned og ut enn
svaktvoksende grunnstammer. A2 er en svensk frøstamme for epler.

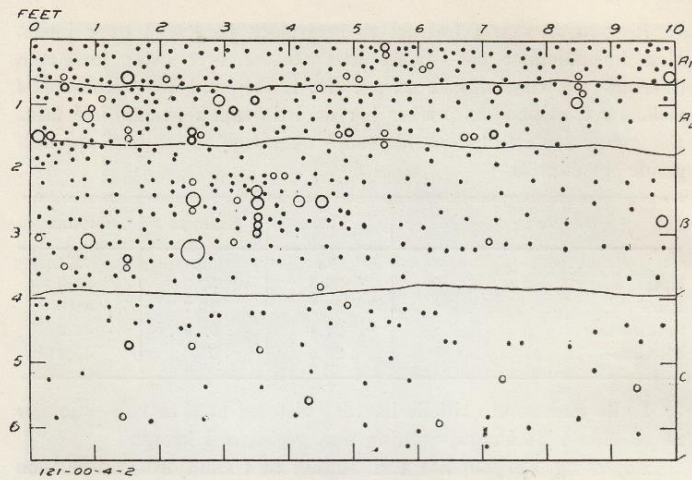

Fig. 25. Fordelinga av røttene i forskjellig jorddybde hos et 33 år gammalt epletre (Baldwin) på frøstamme. Jordart: grusblanda leir. (Oskamp.)

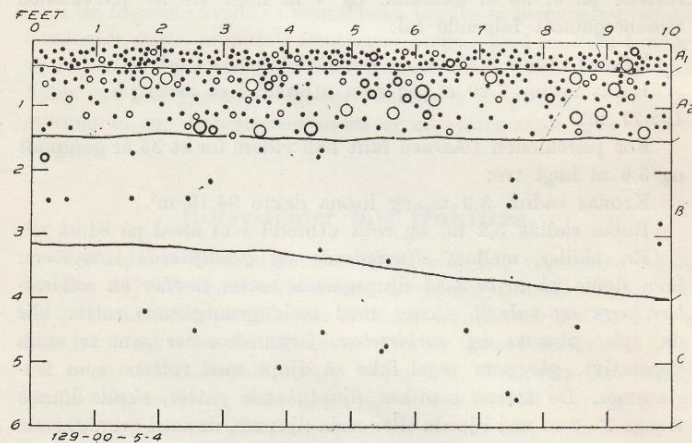
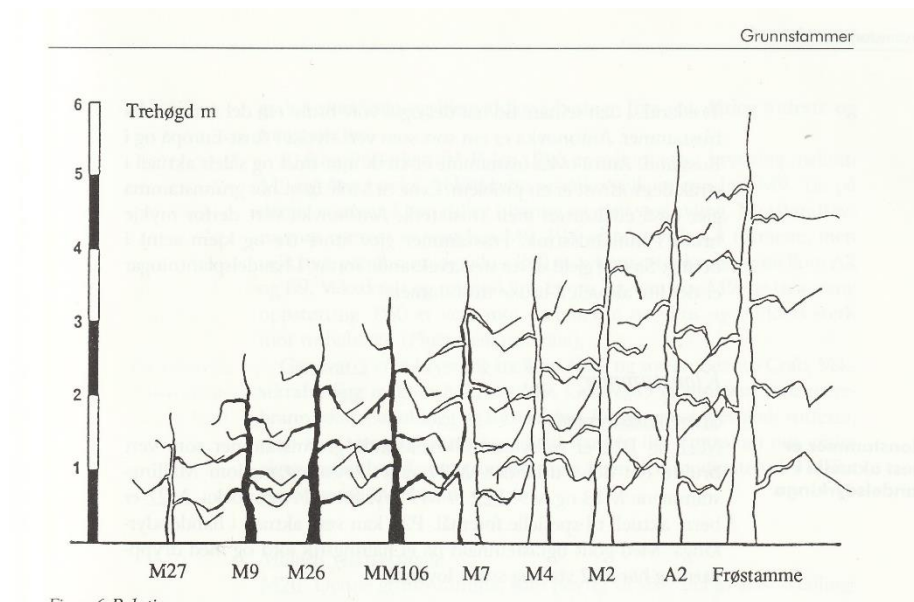

Fig. 26. Fordelinga av røttene i forskjellig jorddybde hos et 33 år gammalt epletre (Baldwin) på frøstamme. Jordart: tung leir. Legg merke til at det meste av røttene fins i det øvre jordlaget til $1\frac{1}{2}$ fots dybde. (Oskamp.)

Rotdybde i ulike jordtyper (frøstamme): Øverst: grus/leire, nederst: tung leire. Fra boka Norsk fruktdyrking av Olav Skard, 1942.

Grunnstammer til eple og pære. De stammene vi bestiller

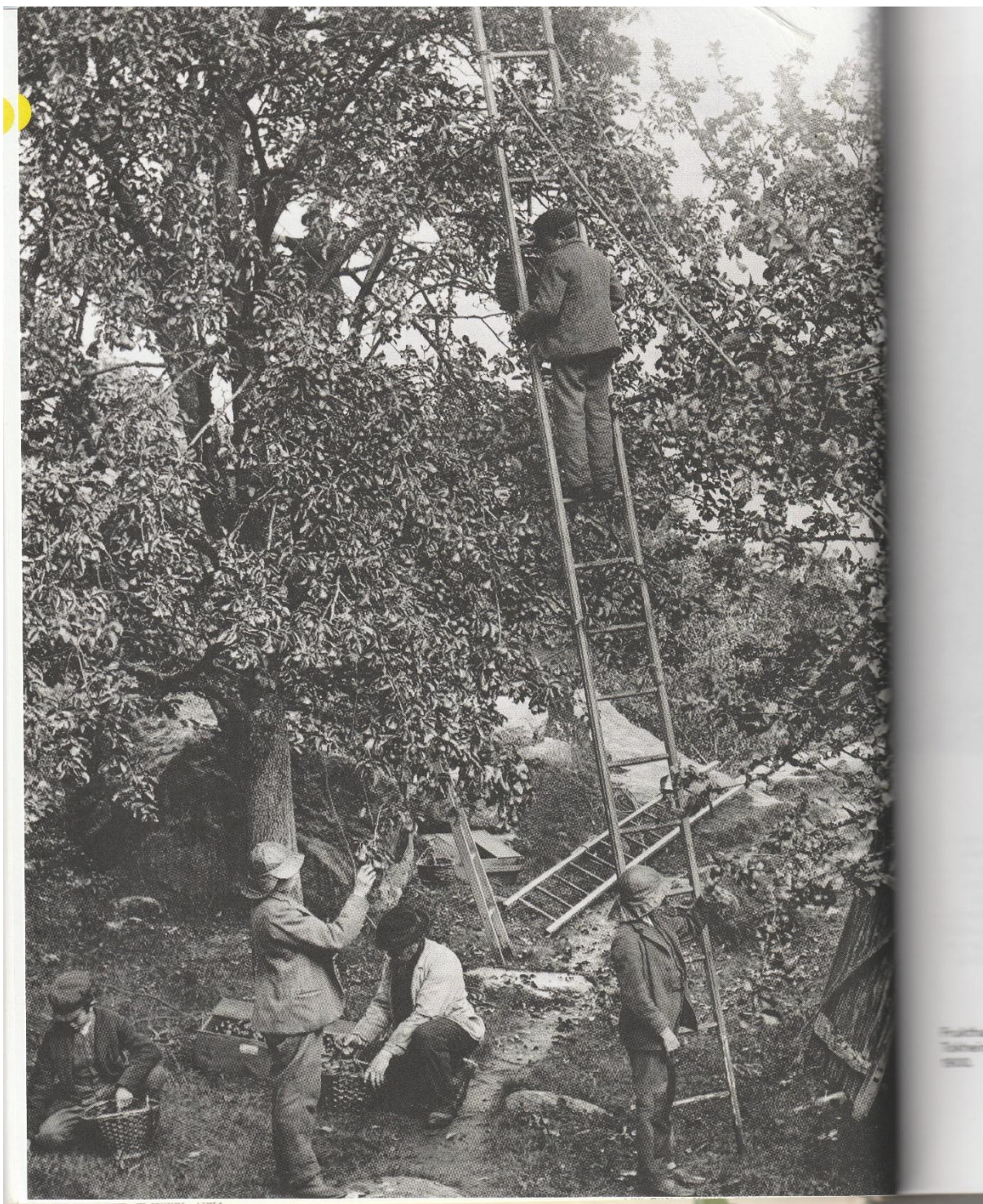

Eple grunnstammer:

Antonovka

Dette er en forholdsvis kraftigvoksende grunnstamme som kommer fra Russland. Den gir svært frostherdige og hardføre trær som er resistente mot rothalsrøte. Trærne vokser kraftig som unge, men roer ned veksten når treet blir større. Trærne kommer ganske seint i bæring, noe avhengig av hvilken edelsort som podes på. Antonovka har pælerot, så trærne trenger ikke støtte ut over de par første årene. Den brukes mye av økologiske fruktdyrkere, og passer i hobbyhager der man ønsker et langlivet og ganske stort epletre.

Epletrær på Antonovka grunnstamme får god nok tilvekst uten tilført gjødsel, plantet rett i grasplen. Passende planteavstand for epletrær på Antonovka er 3 m (eller mer, om du poder på en edelsort som gir store trær). Antonovka produseres ikke lenger i store kvanta og prisen pr. rotstamme er derfor høyere enn andre grunnstammer som masseproduseres.

Finn Måge: Norsk frukthistorie sett frå Hardanger: Hausting i Odda 1900.
Gamle frukttrær på frøstamme.

MM106

MM106 er en grunnstamme som gir middels store epletrær. Denne grunnstammen ble utviklet i England i 1925 og har tidligere vært mye brukt i norske frukthager. Grunnstammen har de seiere åra fått en renessanse ifbm økologisk fruktdyrking og dyrking til juice og cider. Voksekraften er større enn M9 og kan stå godt uten oppstøtting. Det ferdige treet kan bli mellom 3-5 meter høyt. Treet kan bli utsatt for rothalsråte men produserer få luftrøtter og rotskudd. Det er mindre herdig enn Antonovka og det går sent inn i vinterhvile og er dermed ikke godt egnet for fruktdyrking i kalde strøk opp og inn i landet eller mot nord.

MM106 kan med fordel brukes på svakvoksende fruktsorter. Frukstørrelsen er noe mindre enn trær på M9 og kan få dårligere farge på frukten. Lite herdig mot virus i fuktige landsdeler. Trærne har middels voksekraft, men kan godt gjødsles noe. Det bør legges et dekke av vegetativt materiale i en stor sirkel rundt stammen for å hindre ugress og gressdekke. Trærne kan plantes med ca 2 meters mellomrom.

M9

M9 er en svaktvoksende grunnstamme for epler som ble utviklet i England på 1920-tallet. Stammene produseres nå i Belgia (litt mer sterktvoksende) og Frankrike (svaktvoksende). Dette er den mest brukte grunnstammen i profesjonell epledyrking i dag. Det ferdigvokste treet kan bli 2-3 meter høyt. Grunnstammen gir trær som kommer tidlig i bæring, har høyt avlingsnivå og god fruktstorhet. Rotsystemet er svakt og trærne må ha støtte i form av stokker eller strengesystemer for å stå oppreist og ikke kante. M9 er sterk mot rothalsråte og virustolerant, men danner lett rotprimordier (luftrøtter) og rotskudd ved grunn planting. Stammen er middels vinterherdig og er ikke egnet for kalde strøk mot nord.

Trærne blir ikke så gamle som de vi opprinnelig har hatt i frukthagene våre. I profesjonelle anlegg blir de byttet ut etter ca 25 år når produksjonen av frukt daler, men varer lenger enn dette. Epletrær på M9 grunnstamme får ikke god nok tilvekst uten tilført gjødsel og det bør legges et dekke for å hindre ugress og gressplen rundt treet, aller helst vegetativt dekke. Passende planteavstand for epletrær på M9 er 1 m eller mer, alt ettersom hvordan frukthagen er ønsket.

Pære grunnstamme

Pære frøstammer (*Pyrus communis*).

Kraftigvoksende, relativt herdige stammer av varierende opphav. Fruktauget bestiller pære frøstammer gjennom Folkvord, som får dem fra utlandet. Frøstammer gir store trær med kraftig rotsystem på god jord. Trærne kommer seinere i bæring enn om en poder på Kvede. Alle pæretrær i handelen gjennom planteskoler er i dag podet på Kvede. Frøstammer brukes ikke lenger i kommersiell dyrking, men egner seg best i gamle hager, der barn skal kunne klatre i trær og generasjoner seinere skal høste av de samme trærne.

Pære grunnstamme er kompatibel med alle kjente pæresorter, dvs. at alle sorter kan podes på dem. Dette i motsetning til Kvede, som ikke egner seg for en del gamle pæresorter. Noen sorter må da dobbeltpodes og andre dør etter et par år. *Pyrus communis* har fått en renessanse i private hager og er robust mot de fleste

sykdommer. Slike trær må plantes med større avstand mellom seg og må beskjæres kraftigere hvis en ønsker lavere trær.

Grunnstammene bestilles i bunter på 5.

Priser høsten 2022:

Eple: Pris: Antonovka: 375 kr per bunt

MM106: 150 kr per bunt

M9: 150 kr per bunt

Pære: Pyris communis: 375 kr per bunt

Pris forsendelse: 200 kr (samme pris uavhengig av antallet bunter som bestilles)

Bestillingsfrist: 10. desember

Ompakking av grunnstammer fra leverandør til medlemmer som har bestilt gjøres manuelt av ledelsen i lauset

Sorter vi bestiller podekvister til for neste år

Bestilling av podekvister gjøres i samforstand med Norsk genressurssenter. Mattilsynet har nå lagt Liertunets frukssamling i karantene til testingen er ferdig, så vi kan kun bestille fra Sagaplant i Telemark og Njøs næringsutvikling i Sogn. Begge tester trærne. Sortsbeskrivelsene og bildene er fra NIBIOs hjemmeside.

Eple

Gyllenkroks Astrakan

'Gyllenkroks Astrakan' er en svensk sort med et usikkert opphav. Noen hevder at den har kommet fra den Gyllenkrokske eiendommen Svenstorp i Skåne til Fogelvik, Norra Tjust ca. 1840. Sorten fikk en viss utbredelse i Sverige mot slutten av 1800-tallet, og omkring 1900 eller litt før kom den i bruk i Norge.

Treet er svakt til middels kraftigvoksende, først opprett, og seinere med mer utbredt vekst. Treet blir middels stort. Sorten begynner tidlig å bære, og treet gir etterhvert rik og årvis avling. Sorten kan bli angrepet av mjøldogg. Treet er svært herdig.

Frukten er liten til middels stor, flatrund til avstumpet kjegleformet og med lave avrundede kanter. Grunnfargen er lys grønn gul grunnfarge med lyserød stripe og lett marmorert dekkfarge. Tynt, fettete skall med glans. Tydelige, men ikke mange skallpunkter. Hvitt, fint, løst, saftig kjøtt med tendens til grønne karstrenger. God smak. Kan angripes av skurv.

Høstetid: Slutten av august til begynnelsen av september.

Modningstid: September. Kort holdbarhet.

Anvendelse: Bordfrukt. Mest vanlig i privathager.

Fosseple

'Fosseple' er en norsk sort som har fått sitt navn etter gården Foss i Sogndal i Sogn. Det er svært usikkert om sorten er kommet fram på denne gården. Den kan også være innført av en av de tidligere utenlandske eiere. Sorten ble først spredd fra dikteren H. Krohns planteskole, Stedje i Sogndal på 1870-tallet. Seinere ble den spredd over mesteparten av Vest- og Sørlandet.

Treet har en middels kraftig vekst. Det danner først en opprett og etter hvert en mer vid og rund krone. Treet blir middels stort. Det begynner å bære middels tidlig og etter hvert rikt og årvisst. Treet er sterkt mot soppsykdommer. Sorten er mest aktuell i nedbørrike kyststrøk.

Hvitt fruktkjøtt

Frukten blir liten til middels stor, valseformet med svake kanter. Eplet har en strågul grunnfarge med røde flammer og marmoreringer på solsiden. Det har tydelige gråbrune skallpunkter. Skallet er middels tykt, sprøtt, glatt og fettete med glans. Kjøttet er hvitt, middels fast, fint og mørt, men ikke svært saftig med søt, vinsyrlig smak og noe aroma. Frukten er sterk mot soppsykdommer.

Fruktens høstetid er i oktober, mens modningstiden er fra november til desember eller januar. Sorten brukes stort sett som bordfrukt.

Løeple

'Løeple' er en norsk sort med engelske aner. Den er oppdratt av Marta Mjanger, Mjanger på Masfjorden i 1925 av frø fra amerikanske epler. Det er en lite utprøvd sort, men den synes å være lovende i kyststrøk.

Svært sterk mot flere sykdommer

Treet har middels kraftig vekst. Det danner en utbredt krone med sterke greinvinkler. Treet blir middels stort til stort. Sorten er svært sterk mot frukttrekraft, skurv og mjøldogg.

Frukten er middels stor, kjegleformet til avstumpet kjegleformet med tydelige kanter. Eplet har en gulgrønn grunnfarge med rød dekkfarge på solsiden. Det har hvitt, ikke særlig fast kjøtt. Frukten har god kvalitet og er svært sterk mot skurv og gul monilia.

Sortens høstetid er i september, mens modningstiden er fra oktober til november. Frukten er ikke spesielt holdbar og brukes mest som bordfrukt.

Filippa

'Filippa' er en dansk sort med engelske aner. Frøken Filippa Johannsen, datter av en skolelærer i Hundstrup på Fyn, sådde rundt 1880 noen eplekjerner av en ukjent sort i en potte. En av plantene fra eplekjernene ble mortreet til denne sorten. Den ble beskrevet i 1893 og fikk navn etter Filippa Johannsen. Mortreet ble fredet i 1937 etter flytting til skolehagen i Hundstrup i 1910. Treet står fremdeles i skolehagen. Det ble raskt spredd i Skandinavia og kom til Norge omkring 1890, men først i begynnelsen av 1900-tallet ble den mer kjent og plantet.

Treet har middels kraftig vekst med tynne og ofte noe hengende greiner. Det danner en bred krone av middels størrelse. Treet begynner å bære middels tidlig med middels god avling. Etter hvert har det vanligvis rik og årviss avling. Treet er motstandskraftig mot soppsykdommer, men er noe utsatt for monilia i nedbørrike strøk.

Sterk lukt

Frukten er middels stor og valseformet til kjegleformet. Den er ofte skjev og uregelmessig. Eplene har en grønn gul til hvitgul grunnfarge. På solsiden har det ofte røde flammer eller marmoreringer. Eplet har små tydelige skallpunkter, på solsiden med hvitt eller rødt omkring. Skallet er tynt, glatt og noe fettete, med glans. Eplene har en sterk lukt. Kjøttet er hvitt og fint, sprøtt og saftig med en søt og noe syrlig særpreget smak og aroma. Frukten kan angripes av gloeosporium (kjølelagersopp).

Sorten kan høstes fra midten til slutten av September. Modningstiden er fra november til desember og eplene kan lagres ved lavere temperatur enn mange andre sorter (2° C) og holder da betydelig lenger. Sorten brukes mest som bordfrukt og er en aktuell sort for privathager.

Øydvin

Flere nye sorter er utviklet for norsk økologisk epledyrking. De mest kjente er Sonja og Øydvin. Johannes Øydvin, har vært forsker ved Universitetet for Miljø- og biovitenskap på Ås har foredlet fram de nye eplesortene, som er oppformert av Økofrukt DA i Telemark.

Både Øydvin og Sonja har gitt gode resultater i dyrking så langt, uten noen form for kjemiske plantevernmidler. De to sortene som begge er høstepler, har vist seg å være resistente mot skurv, er søte på smak, og har en flott rødfarge og god holdbarhet.

Andre sorter framforedlet av Johannes Øydvin er: Ingellin, Katrina, Katinka, Your Choice og Ritt Bjerregård.

Pærer

Bergamott

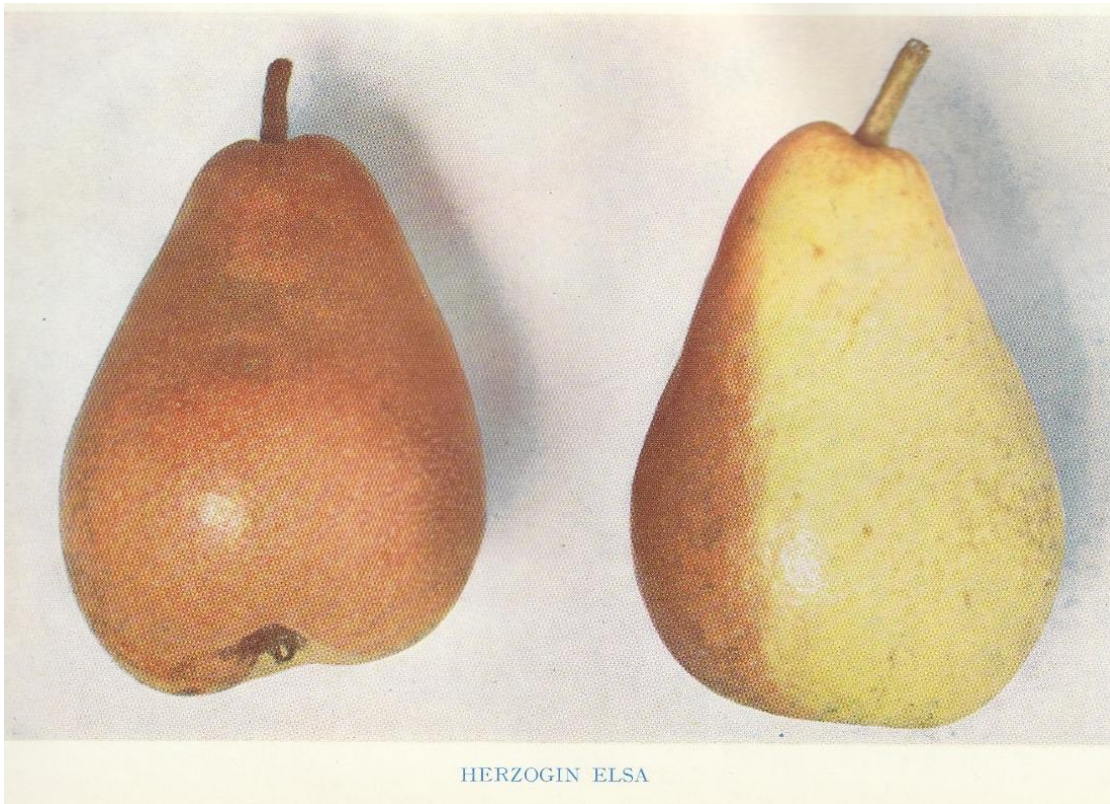

Tre Bergamottpærer sammen med en Celina pære og Aroma eple.

Bamottpærer er veldig gamle pærer i Europa og Norge. Mye tyder på at de stammer fra Lilleasia og at den ble ført til Bergamo i Italia av romerne og at Julius Cæsar tok dem med til England. 400 år seinere dukker den opp i Frankrike (nevnes i 1540) og i Norge i 1735, da det ble plantet et tre i bispehagen i Christiania.

Treet er kraftigvoksende og hardført. Bærer sent, men kan bli veldig gammel. Dette er et tre for dine barn, barnebarn og oldebarn, kanskje også tippoldebarn! Frukten er rund som en ball og høstes i oktober. Kan holde seg til jul. Er veldig godt egnet til hermetisering. Saftig og fint fruktkjøtt, ikke for søtt. Robust mot sykdommer. Meget god bordfrukt.

Herzogin Elsa

Sorten er tysk. Plantet første gang på Ås i 1928. Treet blir middels stort. Frukten kjegleformet med grøngul dekkfarge, på solsiden karminrød. Kjøttet er gulhvitt, saftig, smeltende, fint og søtt med svært god og sterk aroma. Meget god kvalitet «framifrå bordfrukt» sa de gamle.

Sorten brukes også som et meget god pollineringsstre, spesielt mot den nye sorten Celina. Pollinerer også mange gamle sorter, som Herrepære, Bonne Louise og Clara Frijs. Hardfør, men vil helst ha en lang, varm og solfylt sommer. Passer ikke i kyststrøk og i innlandet. Gror fint på pære frøstamme.

Grev Moltke eller bare Moltke

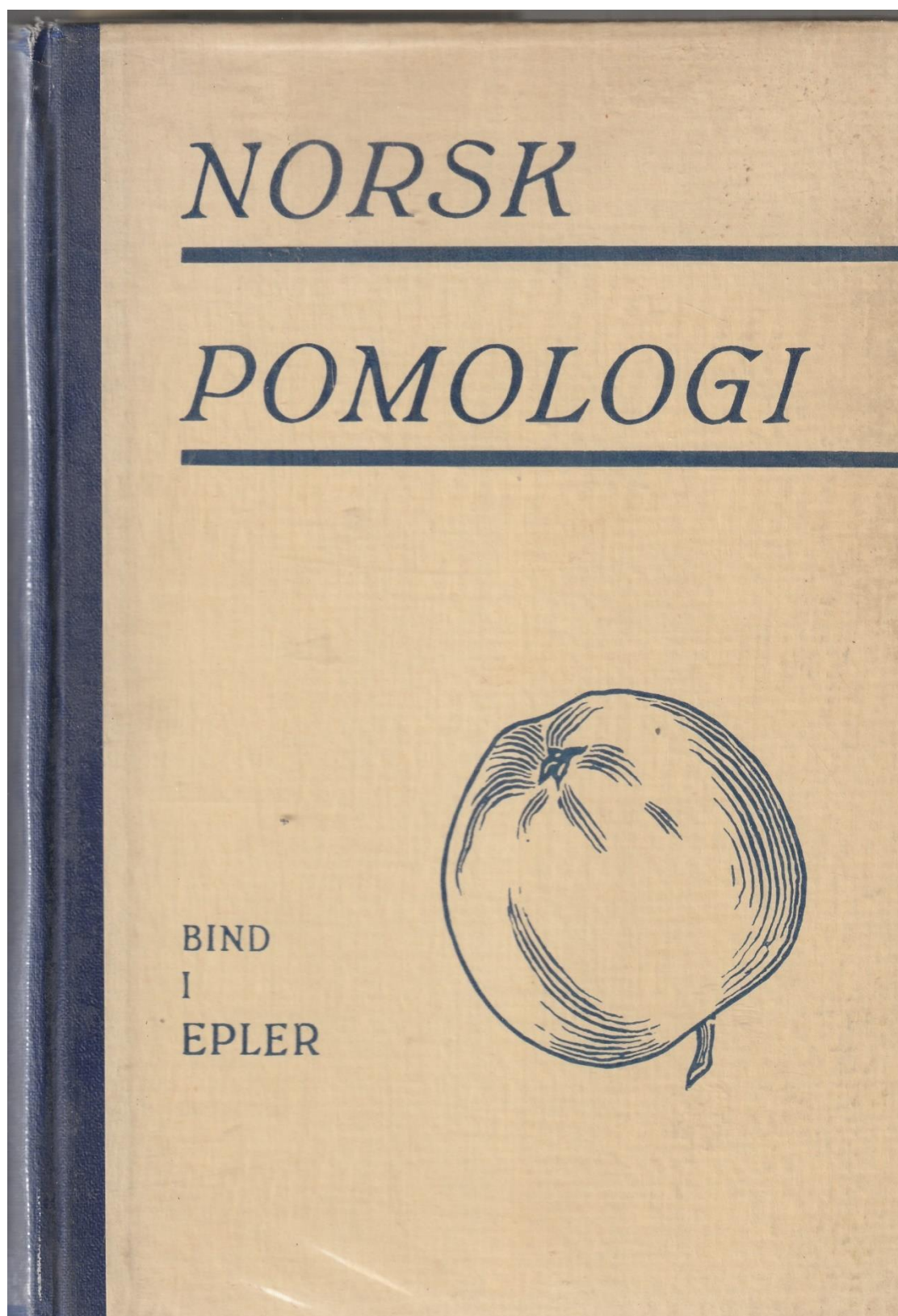

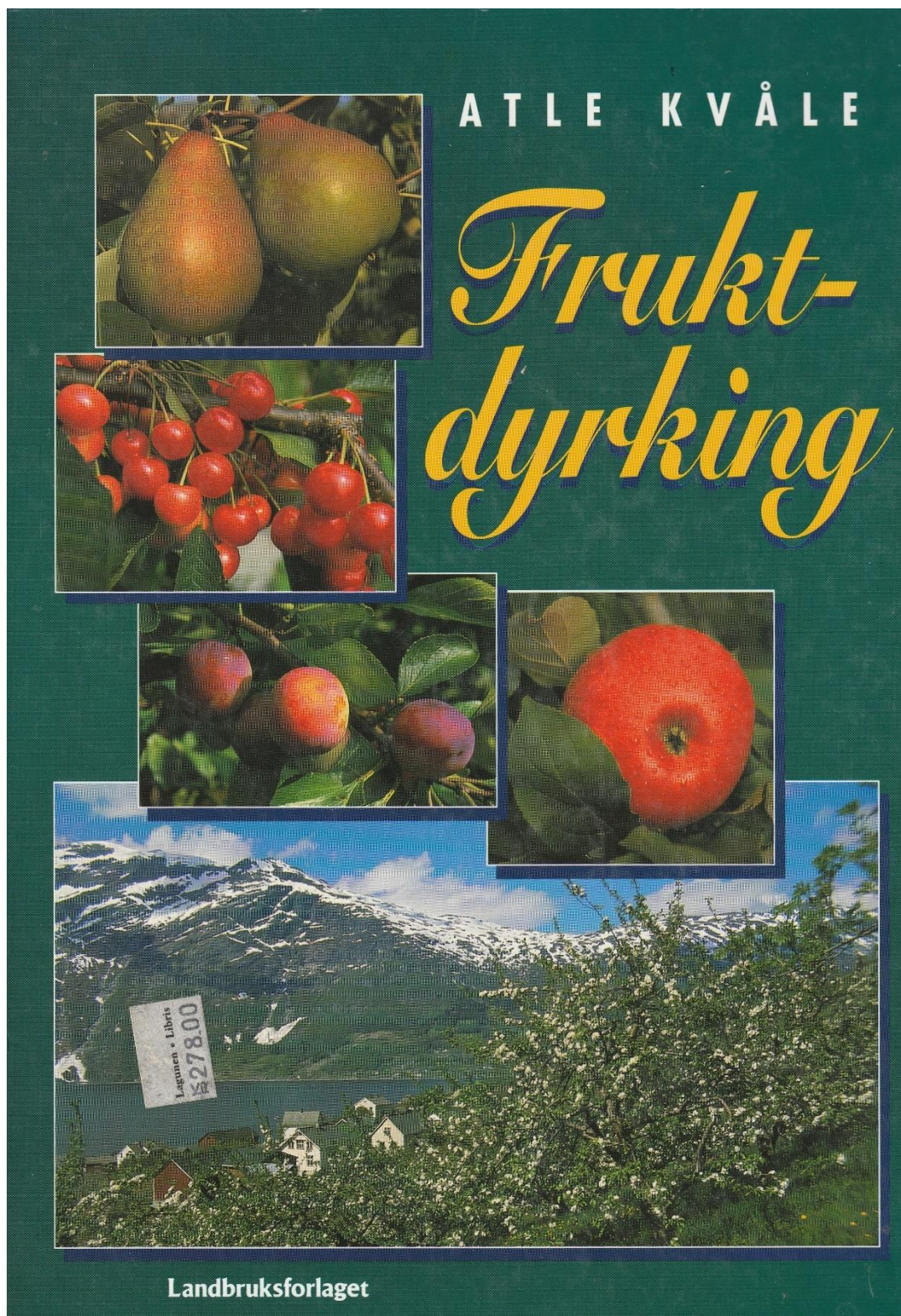
Gammel sort i Norge. Middels høyt tre. Treet blomstrer tidlig eller middels tidlig på bar kvist, det vil si før bladene kommer -oftest i mai. Sorten 'Moltke' har en middels stor, eggforma, gul pære som er dekt av gråbrun rust, og som har en svært god og søt smak. Frukten modner og høstes i siste halvdel av september, og brukstiden for pærer fra 'Moltke' er oktober og november. Treet har en sikker årviss bæreevne. Trives opp til klimasone 4. God spisefrukt. Kan også hermetiseres. Ikke lang lagringstid. Nydelig til ost, spesielt blåmuggost på brødskena!

Gode pollensorter er blant annet sortene 'Bonne Louise', 'Broket Juli',

Men treet har gode kronestruktur, rike blomstring og glinsende bladverk, gir treet også stor pryddverdi. I tillegg har treet svært vakre høstfarger. Sorten 'Moltke' er en frisk sort, som er lite plaget av sykdommer. Men skurv kan forekomme.

Noen gode fruktbøker

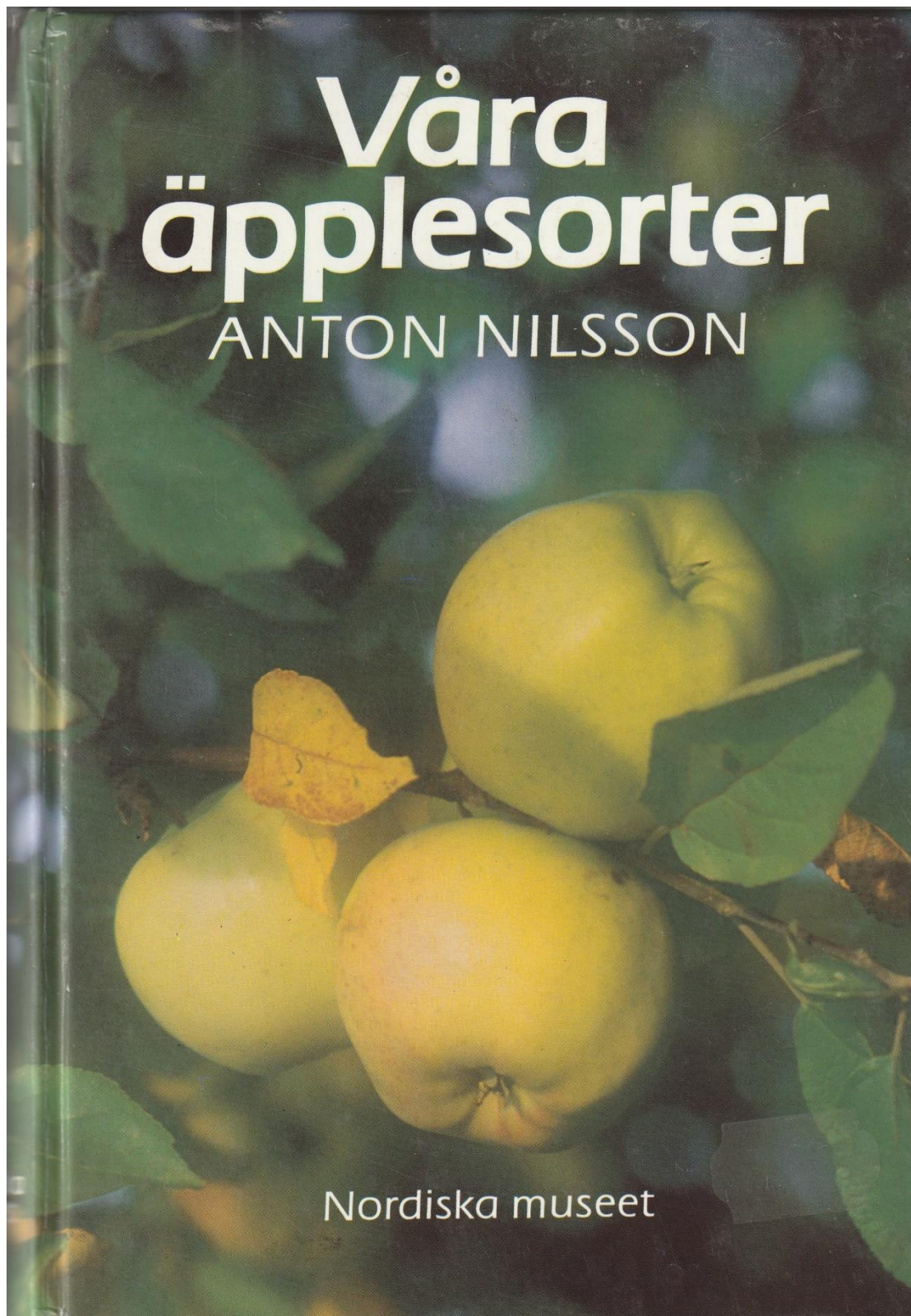

En meget god standard lærebok om fruktdyrking.

Våra äpplesorter

ANTON NILSSON

Svensk pomologi. God frukthistorie og fine bilder.

Norsk frukthistorie

SETT FRÅ HARDANGER

FINN MÅGE

Meget interessant historie om norsk fruktdyrking med bakgrunn fra Hardanger. Her følger vi hele prosessen fram til at frukten er på vårt bord.

Sortering av frukt i «gamle dager», da norske kvinner jobbet i denne industrien.

The BOOK of • APPLES •

PUBLISHED IN ASSOCIATION WITH
THE BROGDAL
HORTICULTURAL TRUST

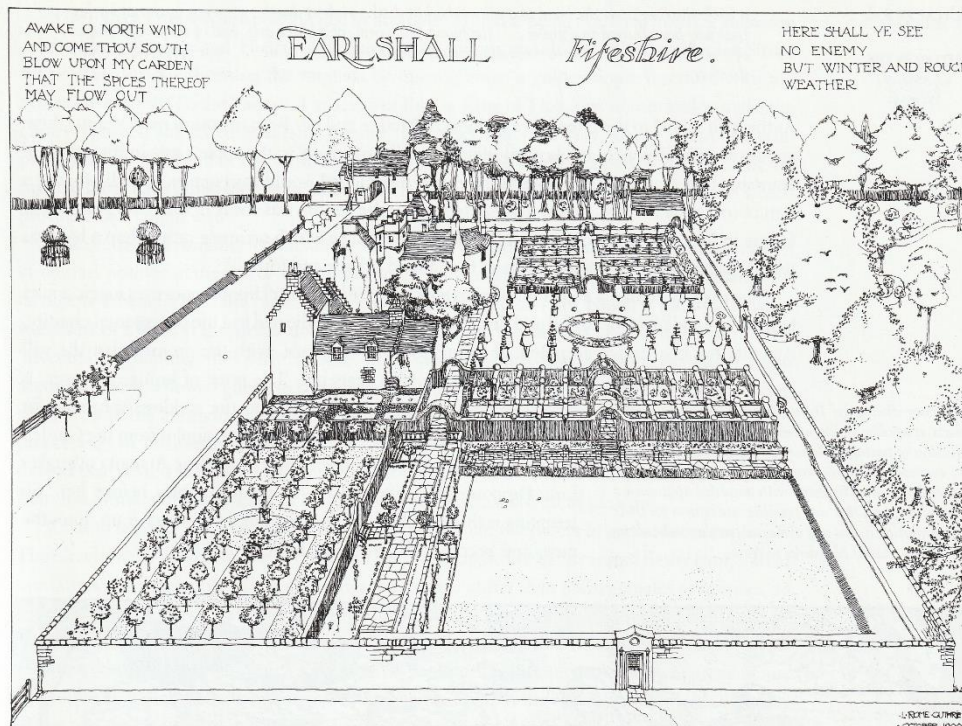
JOAN MORGAN
AND ALISON RICHARDS
WITH PAINTINGS BY ELISABETH DOWLE

Flott illustrert praktbok om epler og epledyrking i England og Europa. Interessant historie om epler og dyrkinga av denne frukten i Europa og produksjonen av sider. Mye kulturhistorie her, se eksempler under.

PLATE 3: DISCOVERY

Mange flott plansjer og illustrasjoner av gamle eplesorter.

The Greeks enclosed the Persian garden and turned it into a courtyard; the Romans went one step further to create dining rooms under the skies. Banquets were served amidst living apple and other fruit trees in tubs, which could be wheeled around, and the walls were often painted with trees and birds. There might be a pool or fountain in the

A fashionable attempt to recreate Earls Hall's 17th-century fruit gardens was made in the late 19th century. As depicted here by H. Inigo Triggs in 1902, the elaborate, formal enclosures with their trained trees, walks and statuary may also owe something to an enthusiastic imagination.

Under: gammelt bilde fra 1500-tallet som viser hvordan adelskapet i Frankrike koste seg med epler og sider i Rennsansens Europa.

Wassailing the apple trees in Devonshire on the eve of Twelfth Night, 1851. The practice of thanking or appeasing the deity of the apple trees was one of the most important events of the year in cider counties.

cake, were placed in the 'vork' of the biggest apple tree as if to honour the gods. In other versions, the trees would be sprinkled with cider in turn. In the eastern part of Cornwall and western Devonshire it was the custom to take a milk-pail full of cider and roasted apples into the centre of the orchard, and each person would dip a cider mug into the pail, toast the trees, and throw the remainder up into the branches. Sometimes the boughs would be lowered to the bucket as if to drink.

The pieces of toast or cake were everywhere regarded as being 'for the robin' or the 'blue tit'. The origin of the connection with apple trees is lost but both birds were once sacred. In a Devonshire version, written down in 1876, it was the custom to hoist a small boy into the tree to perch on a branch. He was 'Tom Tit' and had to cry 'Tit, Tit, more to eat', upon which cider-soaked toast and pieces of cheese were handed up to him. More commonly, the pieces of toast would simply be hung from the branches. It was also important to leave a few small apples on the tree for the 'piskies' (pixies).

In most versions the offerings would be accompanied by a chant or song.

*Here's to thee, old apple tree.
May'st thou bud, may'st thou blow,
May'st thou bear apples enow!
Hats full, caps full!
And my pockets full, too! Huzza!*